

Bilaga 12:8 till kommunstyrelsens protokoll den 4 juni 2003, § 10

PM 2003 RVII (Dnr 325-1603/2003)

Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Borgarrädsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Förslaget till riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd godkännes
med vad föredragande borgarrådet anför.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

Gällande riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd omarbetades i samband med förändringarna i socialtjänstlagen som trädde i kraft den 1 januari 2001. Därefter har kommunfullmäktige fattat beslut i budget för 2003 som förändrar rätten till SL-kort och förändringar som påverkar handläggningen av ekonomiskt bistånd har även skett i omvärlden. Dessutom har övergången till handläggning av ekonomiskt bistånd i paraplysystemet gjort omarbetningar nödvändiga och slutligen har önskemål om förtydliganden i vissa avsnitt framförts från stadsdelsförvaltningarna.

Ärendets beredning

Ärendet har utarbetats inom socialtjänstförvaltningen och samråd har skett med juridiska avdelningen vid stadsledningskontoret.

Mina synpunkter

Förändringarna i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd motsvarar förändrade förutsättningar såväl inom som utanför stadens ansvarsområden. Att rätten till SL-kort nu ingår i det ekonomiska biståndet är en stor förbättring av stadens stöd till de mest utsatta. Tillgången till SL-kort motverkar isoleringen av svaga grupper och ökar individernas möjligheter att finna egen försörjning. Stadens arbete för att finna nya vägar för att minska antalet personer i behov av försörjningsstöd pågår ständigt, och arbetsmarknadsfrågorna är centrala i detta sammanhang.

Jag föreslår därför att kommunstyrelsen beslutar följande

Förslaget till riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd godkännes med vad föredragande borgarrådet anför.

Stockholm den 21 maj 2003

MARGARETA OLOFSSON

Borgarrädsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. i huvudsak godkänna förslaget
2. ej automatiskt bevilja bidrag för motsvarande SL-kort
3. därutöver anföras.

Att minska socialbidragsberoendet är en starkt prioriterad uppgift. Människor som under långa tider tvingas leva på socialbidrag hamnar i en omänsklig situation och alla åtgärder som gör att man kan gå från bidragsberoende till egen försörjning skall sättas in. Under förra mandatperioden hade den borgerliga majoriteten denna inställning och den politiska inriktningen var tydlig. Därför minskade socialbidragsberoendet med drygt 45 procent och arbetslösheten med drygt 38 procent. När vi nu haft vänsterstyre under nio månader och ser vi redan en utveckling som går i motsatt riktning. Både socialbidragen och arbetslösheten ökar. Liksom förra gången vänstern styre Stockholm är det mer accepterat att leva på bidrag trots att denna politik ökar människors hopplöshet och minskar möjligheter att få rådighet över sin egen tillvaro.

Att per automatik bevilja bidrag motsvarande kostnaderna för SL-kort när så ansöks om är att gå fel väg. Självklart ska bidrag för SL-kort beviljas till vuxna som har behov av SL-kort för transport till arbete, arbetssökande aktiviteter eller av sociala skäl, däremot ska det alltid göras en individuell prövning.

För att nå ett minskat bidragsberoende är det oerhört viktigt att varje Stockholmare som söker socialbidrag ges en individuell bedömning och erbjuds insatser som är anpassade för just henne eller honom. Schablonmässiga bidrag till alla motverkar arbetet med att minska bidragsberoendet.

En jobbgaranti bör införas i Stockholm, där alla som idag är socialbidragsberoende ges en snabb individuell bedömning och, i de fall arbetsbrist är orsaken till bidragsberoendet, garanteras arbete inom fem dagar. Är det inte arbetsbrist som är orsaken till socialbidragsberoendet skall utbildning eller stöd i anpassad form erbjudas. Föreligger det medicinska eller andra skäl till bidragsberoendet bör en utredning göras för att se om det inte är exempelvis sjukbidrag eller sjukpension som är den stödform som passar bäst. Den som inte accepterar den erbjudna försörjningsmöjligheten skall heller inte vara berättigad till socialbidrag.

Arbetet med att minska socialbidragsberoendet måste vara långsiktigt. Det är inte genom kommunal arbetsmarknadspolitik, med tillfälliga kosmetiska beredskapsarbeten och kurser, som förändring kan ske. Möjligen förändras statistiken, men situationen för dem som är beroende av bidrag gör det inte. Samspelet med näringslivet i utvecklandet av jobbgarantin är i det sammanhanget centralt.

ÄRENDET

Socialtjänstnämnden har till kommunstyrelsen överlämnat ett förslag till riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd, *bilaga 2*. De gällande riktlinjerna omarbetades i samband med förändringarna i socialtjänstlagen som trädde i kraft den 1 januari 2001. Därefter har kommunfullmäktige fattat beslut i budget för 2003 som förändrar rätten till SL-kort och förändringar som påverkar handläggningen av ekonomiskt bistånd har även skett i omvärlden. Dessutom har övergången till handläggning av ekonomiskt bistånd i paraplysystemet gjort omarbetningar nödvändiga och slutligen har önskemål om förtydliganden i vissa avsnitt framförts från stadsdelsförvaltningarna.

Socialtjänstnämnden beslutade den 22 april 2003 att godkänna revideringen och överlämna ärendet till kommunstyrelsen för beslut.

Reservation anfördes av *Hanna Ericson Broberg m.fl. (m)*, *Ann-Katrin Åslund m.fl. (fp)* samt *Désirée Pethrus-Engström (kd)*, *bilaga 1*.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande från den 28 mars 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Bakgrund

Gällande riktlinjer omarbetades i samband med förändringarna i socialtjänstlagen (SoL) som trädde i kraft 2001-01-01. Därefter har kommunfullmäktige fattat beslut i budget för 2003 som förändrar rätten till SL-kort och förändringar har även skett i omvärlden vilket påverkar handläggningen av ekonomiskt bistånd.

Hanteringen av ekonomiskt bistånd har dessutom övergått till paraplysystemet som är ett obligatoriskt verksamhetssystem som Stockholms stad använder för registrering och dokumentation av samtliga enskilda ärenden inom socialtjänsten vilket påverkar handläggningsrutinerna. Slutligen har önskemål om vissa förtydliganden framförts från stadsdelsförvaltningarna och sammantaget har detta gjort en översyn nödvändig.

Ändringar i riktlinjerna

Nedan följer en kortfattad redogörelse av förändringarna i respektive avsnitt. I bilagda dokument har ändringar markerats med streck i kanten. Mindre ändringar av rent redaktionell karaktär har dock inte markerats.

1. ALLMÄNT OM EKONOMISKT BISTÅND

- ? *Barnperspektivet*. Vikten av att beakta barnperspektivet vid bedömningarna har lyfts fram ytterligare. När beslut rör barn ska det särskilt beaktas vad hänsynen till barnens bästa kräver. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnen av det beslut som avses att fattas alltid övervägas. Vid avslagsbeslut skall det dokumenteras att så har skett.

2. FÖRSÖRJNINGSTÖD

- ? *Barn- och ungdomsförsäkring*. Posten "Barn- och ungdomsförsäkring" i riksnormen är ny från 2003. Tidigare ingick försäkringen i posten "lek/ fritid".
- ? *SL-kort*. Enligt beslut i budget för 2003 ska bistånd till SL-kort beviljas till alla vuxna som ansöker om det, även om de inte har behov av resor till arbete eller annan verksamhet.

- ? Förtydliganden har gjorts om skillnaden mellan så kallade löpande beslut och beslut som löper över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling.

3. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT

- ? *Hemtjänstavgift.* Ekonomiskt bistånd till hemtjänstavgift ska i princip inte beviljas eftersom den enskilde alltid ska ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, så kallat förbehållsbelopp.
- ? *Stämpelavgifter.* Förtydliganden om de avgifter Migrationsverket infört för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd. Dessa skall som huvudregel inte beviljas eftersom skyddsbehövande och sökande av humanitära skäl inte behöver betala för det.
- ? *Läkarvård och medicinkostnad.* Förtydligande av att det endast är kostnader för av staten rabatterade läkemedel som skall godkännas.
- ? *Skolkort/ SL-kort.* Bidrag till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom alla gymnasieelever i ungdomsgymnasiet enligt beslut i budget 2003 erbjuds SL-kort från skolan.

4. SÄRSKILDA GRUPPER AV SÖKANDE

- ? *Personer 65 år och äldre.* Äldreförsörjningsstödet infördes i januari 2003 och betalas ut av försäkringskassan. Det är avsett för personer som fyllt 65 år som inte får sina grundläggande försörjningsbehov tillgodosedda genom andra förmåner inom det allmänna pensionssystemet. Nivån på äldreförsörjningsstödet överstiger nivån på försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen vilket innebär att ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd inte längre ska utgå till denna grupp.
- ? *Intensivövervakning med elektronisk kontroll – så kallad fotboja.* Förtydligande av att det finns två kategorier av intensivövervakning med fotboja och att huvudmannans ansvar och rätten till ekonomiskt bistånd från socialtjänsten skiljer sig åt mellan dessa.
- ? *Ungdomar under 21 år som går i skolan.* En lagändring har skett i föräldrabalken (FB) 7 kap 1§ där föräldrarnas försörjningsskyldighet har utökats genom att avbrottsregeln tagits bort och rätten till underhåll för ungdomar 18- 20 år knyts till den enda förutsättningen att barnet går i skolan.
- ? *Vuxenstuderande på gymnasienivå.* Det svenska studiestödet består från år 2003 av studiemedel, dvs. lån och bidrag för studier, samt av rekryteringsbidraget. Rekryteringsbidraget, som i sin helhet utgörs av bidrag utan någon lånedel kan lämnas till personer som helt eller delvis saknar gymnasieutbildning och kan beviljas för studier på grundskole- eller gymnasienivå i kommunal vuxenutbildning eller på folkhögskola. Försörjningsstöd som komplettering till rekryteringsbidrag bör beviljas för arbetslösa som ett led i att öka möjligheten att få arbete.
- ? *EU-medborgare.* Gällande rätt avseende EU-medborgares rätt till ekonomiskt bistånd är idag något oklar. Nuvarande riktlinjer överensstämmer inte helt med den domstolspraxis som utvecklats de senaste åren och flera domar har gått emot stadens riktlinjer. Riktlinjerna har anpassats utifrån detta och innebär att rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen för EU-medborgare som är arbetstagare utökas.
- ? *LMA-ersättning.* Förtydliganden av vad som gäller kommunens ansvar för utlänningar som inte är asylsökande men sökt uppehållstillstånd och som medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas. Dessa personer ska beviljas dagersättning enligt Lag om mottagande av

asylsökande m.fl. (LMA) och det utbetalas av kommunen. Bistånd som kommunen utger enligt LMA ska återsökas från staten.

5. HANDLÄGGNINGSRUTINER M.M.

Omarbetningar i vissa avsnitt har gjorts med anledning av övergången till dokumentation och utbetalning av ekonomiskt bistånd i paraplysystemet.

I samband med övergången till paraplysystemet har en översyn av försörjningshinder, ändamål och avslagsgrunder gjorts. De nya försörjningshindren och ändamålen inklusive kommentarer har lagts till som en bilaga till riktlinjerna.

Avsnittet har även uppdaterats med anledning av ändringar inom socialförsäkringsområdet, arbetsmarknadsområdet och studiestödet.

- ? *Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet, Familjehemsersättning:* Eftersom familjehemmen erhåller ersättning för bostad inom ramen för omkostnadsersättningen skall denna del räknas som inkomst. Tidigare räknades enbart arvodesdelen som inkomst vilket innebar att en familj dels fick ersättning för en del av hyran genom omkostnadsersättning och dessutom fick bistånd till samma hyresdel som försörjningsstöd till bostad. Som en följd av ändringen har även anvisningen för beräkning av ett familjehems behov av försörjningsstöd reviderats.

Förvaltningens synpunkter

Handläggningen av ekonomiskt bistånd är känslig för utvecklingen i samhället. Det sker kontinuerligt förändringar som påverkar bedömningen av rätten till bistånd. Det kan exempelvis handla om ändringar inom socialförsäkrings- och arbetsmarknadsområdet eller om att statliga myndigheter inför nya avgifter för vissa tjänster. Över tiden kan också rättspraxis förändras. Det är inte möjligt att revidera stadens riktlinjerna i takt med alla förändringar. I samband med att det inträder nyheter som påverkar handläggningen av ekonomiskt bistånd informerar socialtjänstförvaltningens stab för utredning och projekt berörda förvaltningar om förändringen samt om hur den bör hanteras.

De reviderade riktlinjerna föreslås gälla omgående eftersom de ändringar som gjorts beror på lagändringar och redan fattade beslut som i praktiken redan följs. I övrigt består ändringarna av förtydliganden, redaktionella ändringar och anvisningar som sammanhänger med övergången till dokumentation och beslut i paraplysystemet.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänstnämnden

Reservation anfördes av Hanna Ericson Broberg m.fl. (m), Ann-Katrin Åslund m.fl. (fp) samt Désirée Pethrus-Engström (kd) enligt följande.

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Ärendet återremitteras.
2. Därutöver anför;

Att per automatik bevilja bidrag motsvarande kostnaderna för SL-kort när så ansöks om är att gå fel väg. Självklart ska bidrag för SL-kort beviljas till vuxna som har behov av SL-kort för transport till arbete, arbetssökande aktiviteter eller av sociala skäl, däremot ska det alltid göras en individuell prövning.

För att nå ett minskat bidragsberoende är det oerhört viktigt att varje Stockholmare som söker ekonomiskt bistånd ges en individuell bedömning och erbjuds insatser som är anpassade för just henne eller honom. Schablonmässiga bidrag till alla motverkar arbetet med att minska bidragsberoendet.

Ärendet bör efter omarbetning tillsändas kommunfullmäktige inte kommunstyrelsen.

RIKTLINJER FÖR HANDLÄGGNING AV EKONOMISKT BISTÅND

1. ALLMÄNT OM EKONOMISKT BISTÅND	11
Socialtjänstlagen	11
Individuell behovsprövning	13
Samordning med annat bistånd	13
Fem viktiga perspektiv	13
Begrepp som används	14
EGT	14
Behovsperiod	14
2. FÖRSÖRJNINGSTÖD	14
Riksnorm	14
Förhöjning av normen	15
Kosttillägg	15
Telefon, tidningar	15
Lek- och fritidsartiklar för barn	15
Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skäligen kostnad	15
Boendekostnader	16
Hyresrätt	16
Bostadsrätt eller villa	17
Andrahandsboende	17
Inneboenderum	18
Delad lägenhet	18
Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn	18
Ungdom som avslutat skolgång men ej tidigare betalat hyresdel till föräldrarna	18
Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna	18
Förälder boende hos barn	18
Övriga boendeformer	19
Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal	19
Avgift vid sjukhusvård	19
Reducerat försörjningsstöd	19
Akut bistånd	19
Umgängeskostnader	20
Bistånd vid institutionsvistelse	20
Fickpengar	20
Kläder och skor	20
Kostnader i samband med bostad	21
Egenavgift på inackorderingshem eller härbärge	21
Löpande beslut	21
Beslut som löper över flera månader	21
Utlandsvistelse	21
3. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT	22
Begravningskostnad	22
Diskmaskin	22
Flyttkostnader	22
Färdtjänstavgift	23
Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg	23
Glasögon eller kontaktlinser	23
Hemtjänstavgift	23
Hemutrustning	23

Begränsad grundutrustning.....	24
Hel grundutrustning.....	24
Juridiska kostnader och stämpelavgifter	25
Advokatkostnader	25
Stämpelavgifter	25
Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet.....	25
Klädutrustning inför institutionsvistelse	25
Behov av särskilda kläder eller skor	25
Läkarvård och medicinkostnad.....	26
Magasineringskostnad	26
Psykoterapikostnader	26
Resor	26
Rekreativresor.....	26
Resa till begravning	26
Återföreningsresor	27
Återvändningsresor.....	27
Resor i samband med umgänge med barn.....	27
Reparationskostnader.....	27
Skolkort – SL.....	27
Skulder	27
Spädbarnsutrustning.....	28
Tandvård.....	28
Nödvändig tandvård	28
Akut tandvård	29
Tekniska hjälpmedel.....	29
Telefonabonnemang.....	29
Depositionsavgift.....	29
Tvättmaskin.....	30
 4. SÄRSKILDA GRUPPER AV SÖKANDE	 30
Personer 65 år och äldre	30
Arbetslösa.....	30
Unga Arbetslösa.....	31
Bistånd vid avstängning från arbetslöshetsersättning	31
Företagare eller personer med fria yrken.....	31
Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etc.	32
Boendekostnad	32
Intensivövervakning med elektronisk kontroll – sk. fotboja.....	32
Inskrivna för vård eller behandling.....	33
Reskostnader	33
Studerande.....	33
Ungdomar under 21 år som går i skolan.....	33
Vuxenstuderande på grundskolenivå.....	33
Vuxenstuderande på gymnasienivå	34
Studier på högskolenivå.....	34
Kurslitteratur	34
Bistånd till studerande under studieuppehåll.....	34
Utländska medborgare	35
EU-medborgare	35
Utan uppehållstillstånd	35
Med uppehållstillstånd.....	36
Värnpliktiga.....	36

5. HANDLÄGGNINGSRUTINER M.M.	36
Allmänt	36
Samhörighet	36
Aktualitet	36
Avskrivning av ärende	37
Försörjningshinder och ändamål	37
Registrering	37
Ansökan	37
Dokumentation	37
Kontroller	37
Identitet och vistelse	38
Arbetssökande	38
Inkomster	38
Tillgångar	38
Inkomstberäkning	39
Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet	39
Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet	40
Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet	40
Överskjutande inkomst från tidigare månader	40
Arbetsinkomst för skolungdomar	40
Ekonomisk ersättning till hushåll som har uppdrag som familjehem	41
Tillgångar	41
Bil	41
Fritidshus	41
Bankmedel, aktier, obligationer	41
Bosparande	41
Pensionssparande	41
Barns inkomster och tillgångar	42
Utgifter	42
Hushållstyper	42
Sammanboende med hushållsgemenskap	42
Giftna men ej sammanboende	42
Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma	43
Gymnasiestuderande ungdom	43
Inneboende	43
Underårig som bildat familj	43
Hushåll med underåriga barn	43
Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna	44
Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp	44
Avslagsbeslut och överklagande	44
Avslag	44
Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd	45
Återsökning hos försäkringskassan enligt AFL	45
Formella krav vid återsökning enligt AFL	45
Handläggning av återsökning	45
Återkrav enligt SoL	46
Återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL	46
Handläggning - förskott på förmån eller ersättning	46
Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL	47
Handläggning –bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning	47
Återkrav enligt 9 kap. 1 §	47
Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd	47
Ersättningstalan	48

Kraveftergift.....	48
Utredning om misstänkt bedrägeri.....	48

1. ALLMÄNT OM EKONOMISKT BISTÅND

Socialtjänstlagen

Från och med 1 januari 2002 har de paragrafer i socialtjänstlagen som specifikt berör rätten till ekonomiskt bistånd följande lydelse:

- 4 kap. 1 § Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

- 4 kap. 2 § Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.

- 4 kap. 3 § Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för
1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV-avgift.
  2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäliga kostnader enligt första stycket 1. skall i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, skall socialnämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för detta.

- 4 kap. 4 § Socialnämnden får begära att den som uppbär försörjningsstöd under viss tid skall delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat beredas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd, och
1. inte har fyllt tjugofem år, eller
  2. har fyllt tjugofem år men av särskilda skäl är i behov av kompetenshöjande insatser, eller
  3. följer en utbildning med tillgång till finansiering i särskild ordning men under tid för studieuppehåll behöver försörjningsstöd.

Praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket skall syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten skall stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den skall utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Socialnämnden skall samråda med länsarbetsnämnden innan beslut fattas enligt första stycket.

- 4 kap. 5 § Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.

9 kap. 1 § Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § utgetts obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket tagit emot sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

9 kap. 2 § Socialnämnden får, i andra fall än som avses i 1 §, återkräva bistånd som den enskilde har erhållit enligt 4 kap. 1 § endast om den lämnats

1. som förskott på en förmån eller ersättning,
2. till den som är indragen i arbetskonflikt, eller
3. till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

Har ekonomisk hjälp lämnats i annat fall än som avses i 4 kap. 1 § får socialnämnden återkräva hjälpen, om den getts under villkor om återbetalning.

Ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt denna paragraf skall vara skriftligt. Beslutet skall innehålla uppgift om den eller de omständigheter som enligt denna paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet skall delges den enskilde.

9 kap. 3 § Vill socialnämnden föra talan om ersättning som en enskild inte återbetalar frivilligt för ekonomisk hjälp som avses i 1 eller 2 § eller för kostnader som kommunen har haft enligt 8 kap. 1 § första eller andra stycket, skall talan väckas hos länsrätten inom tre år från det kommunens kostnader uppkom. Talan väcks vid den länsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt.

Talan om ersättning får inte bifallas, om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller en del av denna kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller sin dagliga livsföring i övrigt eller annars synnerliga skäl talar mot bifall till ersättningsanspråket.

9 kap. 4 § Socialnämnden får helt eller delvis efterge den ersättningsskyldighet som avses i 1 och 2 §§ och i 8 kap. 1 § första och andra styckena.

Detta dokument innehåller riktlinjer för ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, d.v.s. försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt. Det innehåller inga anvisningar för övrig ekonomisk ersättning som exempelvis kan ges till arbetslösa. Kommunen har enligt lag (2000:625) om arbetsmarknads-politiska program möjlighet att genom avtal med staten ta över ansvar för arbetslösa och ge dem en annan ekonomisk ersättning än bistånd enligt socialtjänstlagen. Om det finns sådant avtal så gäller det tillsammans med respektive lag i stället för reglerna i socialtjänstlagen.

Vid beslut om ekonomiskt bistånd ska 4 kap. 1 § användas. Beslut enligt denna paragraf kan överklagas genom förvaltningsbesvär liksom 5 § i samma kapitel. Däremot kan inte 4 kap. 2 § överklagas genom förvaltningsbesvär och denna paragraf ska i princip inte användas. Undantag kan vara exempelvis när rätt till bistånd inte föreligger men kommunen betalar ut ekonomisk hjälp med villkor om återbetalning. Se avsnittet om återkrav enligt SoL under 5. Handläggningsrutiner m.m.

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sitt behov och att det ekonomiska biståndet i princip ska vara en tillfällig hjälp. Huvudprincipen är att det är bättre för den enskilde att klara sin försörjning på egen hand genom

lönearbete e.d.y. än genom bistånd. Socialtjänsten ska hjälpa den enskilde på så sätt att han eller hon kan uppnå egen försörjning. Det är bland annat detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Den sökande ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsom-kostnaderna (riksnormen) finns angivet i lagen. Nivån ska vara Konsumentverkets beräkningar och preciseras av regeringen årligen. Stockholms norm för försörjningsstöd har en något annorlunda konstruktion än riksnormen enligt socialtjänstförordningen men utgår från samma beräkningar. Nivån får endast underskridas i enskilda fall om det finns särskilda skäl till det.

När en person vistas utanför den kommun där han eller hon är folkbokförd, t.ex. genom att vara placerad på hem för vård eller boende, är det placeringskommunen som är skyldig att pröva ansökan om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Vid avslutning av kriminalvård i anstalt ska folkbokföringskommunen enligt 16 kap. 2 § ge tillfälligt bistånd i avvaktan att vistelsekommunen kan ta över (se även under avsnitt 4. Särskilda grupper av sökande, Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etc.).

När åtgärder rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver (1 kap. 2 § SoL), t.ex. barns rätt till umgänge med båda föräldrarna.

Individuell behovsprövning

Stadens övergripande mål i arbetet med ekonomiskt bistånd är att varje hushåll så snart som möjligt blir oberoende av bistånd eller minskar sitt behov så mycket som möjligt genom att gå över till annan försörjning. Handläggningen ska ske med bibehållen respekt för den enskildes rättssäkerhet och integritet. Eventuella krav på den biståndssökande ska anpassas efter hans eller hennes individuella förmåga och förutsättningar.

Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras. Denna behovsprövning kan i vissa fall göras ganska summarisk, t.ex. när allmänna kriterier som låg sjukpenning eller arbetslöshetsersättning föreligger. I andra fall blir den mer omfattande. Behovsprövningen får aldrig ersättas av enbart ekonomisk prövning.

Grund för eventuellt avslagsbeslut är den individuella prövningen, inte att riktlinjerna är utformade på visst sätt. Om den enskilde har medverkat på begärt sätt till utredningen kan ansökan endast avslås om det står klart att han eller hon kan klara sig utan det sökta biståndet eller att behovet tillgodoses eller kunnat tillgodoses på annat sätt. Alla normer och riktlinjer ska ses mot den bakgrunden och är en hjälp i arbetet men får inte tolkas som absoluta regler.

Det är inte möjligt att beskriva alla olika sorters situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Dessa riktlinjer beskriver några vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd. Vägledning kan i viss mån även fås av Allmänna Råd från Socialstyrelsen och prejudicerande domar från regeringsrätten.

Samordning med annat bistånd

En person eller familj är aktuell hos förvaltningen. Hur förvaltningen internt organiserar sitt arbete ska inte ha någon betydelse för den enskilde. Finns det behov av flera typer av bistånd är det förvaltningens sak att samordna allt bistånd som ges. Det ska finnas en huvudansvarig handläggare som upprättar arbetsplan. Övriga handläggare ska ha kopia på arbetsplanen för att ha möjlighet att anpassa sin insats utifrån den information och planering som finns där.

Fem viktiga perspektiv

Följande fem perspektiv är ska prägla handläggning, bedömning och beslut angående ekonomiskt bistånd:

Barnens bästa
Låginkomstnivå
Helhetssyn
Tillgänglighet
Respekt.

När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnens bästa kräver. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnen av det beslut som avses att fattas alltid övervägas. Vid avslagsbeslut skall det dokumenteras att detta har skett. Biståndet ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras. När det gäller tillgängligheten menas t.ex. att det alltid ska finnas någon tillgänglig på förvaltningen som kan svara på frågor eller göra en akut bedömning samt att väntetiden för besök normalt inte bör vara mer än två veckor. Den enskilde ska alltid bemötas med respekt.

Begrepp som används

EGT

Med EGT (ekonomisk grundtrygghet) menas vad som behövs för den dagliga livsföringen, d.v.s. försörjningsstöd enligt 4 kap. 3 § SoL. Detta utgörs av normen plus vid behov tillägg för skälig kostnad för övrigt försörjningsstöd till boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring och avgift till fackförening/ arbetslöshetskassa.

Behovsperiod

Långvarigt behov: mer än 12 månader,
Längre behov: 4-12 månader
Kortvarigt behov: 3 månader eller mindre

2. FÖRSÖRJNINGSSTÖD

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL och består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd.

Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den s.k. riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Beloppen till behovsposterna i Stockholms norm är valda så att inget hushåll vid något tillfälle beviljas lägre belopp än vad som skulle utgå enligt riksnormen i socialtjänstförordningen. Följande poster ingår:

? *Livsmedel*

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. För ensamhushåll beräknas en något högre kostnad med hänsyn till att det kan bli dyrare med mindre förpackningar. Ingen sänkning av beloppen görs i Stockholm för att barn äter lunch i förskola eller skola.

? *Kläder och skor*

Kostnadsberäkningen täcker det vardagliga klädbehovet för hela året samt skoreparationer och en del tillbehör som väska, klocka och paraply.

? *Lek och fritid*

Avser aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till, t.ex. att läsa böcker, lyssna på musik och att utöva lek och idrott.

? *Barn och ungdomsförsäkring*

Posten "Barn- och ungdomsförsäkring" är ny från 2003. Tidigare ingick försäkringen i posten "lek/ fritid".

? *Förbrukningsvaror*

Här ingår kostnader för rengöring, skötsel och vård av bostaden samt klädvård m.m.

? *Hälsa och hygien*

Avser kostnader för tvål, tandkräm, blöjor, mensskydd och hårklippning m.m.

? *Dagstidning, telefon, TV-avgift*

Här ingår kostnaden för ettårsprenumeration på en daglig tidning, abonnemangs- och/eller samtalsavgifter för telefon, TV-avgift (ej kabel-TV) samt brevpapper, kort och frimärken.

Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning eller vårdbidrag. Förhöjda kostnader kan bero på t.ex. behov av särskild kost eller extra stort behov av telefon eller tidningar.

Kosttillägg

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg kan göras för fördyrad kost enligt Konsumentverkets beräkningar av förhöjda matkostnader vid olika kostbehov. Beräkningarna kan beställas från Konsumentverket. För alla vuxna ska de högre beloppen som avser män beviljas.

Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till handikappersättning undersökas.

Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av *särskilt näringstillskott*. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

Telefon, tidningar

Ifall en person p.g.a. medicinska eller särskilda sociala skäl har svårigheter att upprätthålla kontakter kan det finnas behov av att i högre utsträckning än andra använda telefon och läsa tidningar. Det kan röra sig om äldre eller fysiskt eller psykiskt funktionshindrade med låg inkomst som inte har rätt till handikappersättning. I dessa fall kan skälig kostnad för telefon eller tidningar räknas in i månadsbehovet istället för den beräknade kostnaden i normen.

Lek- och fritidsartiklar för barn

Efter individuell prövning kan bistånd till högre belopp än vad som ingår i normen även beviljas till lek- och fritidsartiklar för barn om de är av vikt för barnets utveckling och behov av stimulans.

Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skälig kostnad

Vid behov ska *skälig* kostnad för följande budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vid tillfälligt behov av försörjningsstöd ska den sökandes tidigare och väntade inkomster beaktas vid behovsprövning av dessa budgetposter med undantag av boendekostnad.

? *Boende*

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. Beträffande boendekostnader se vidare speciellt avsnitt.

? *Hushållsel*

Bistånd ska beviljas till skälig kostnad. Vid bedömning av skälig kostnad för hushållsel, kan vägledning hämtas t.ex. från Birka Energis genomsnittsberäkningar av elförbrukning hos olika hushållstyper i Stockholm. Det ska observeras att den enskilde har rätt till den faktiska kostnaden om den är rimlig och kommunen kan inte hänvisa till schabloner eller genomsnittskostnad för olika hushållstyper.

När vuxna som inte är gifta/sambos delar lägenhet och svfs-normen (sammanboende-var-för-sig) används får en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras. Den fasta avgiften för abonnemanget ska dock alltid lägenhetsinnehavaren stå för. Övriga i hushållet kan beviljas bidrag till sin del av förbrukningen om de begär det. Kostnaden för förbrukningen delas då på antal personer i hushållet.

? *Hemförsäkring*

Bistånd ska beviljas till skälig kostnad. Vägledning kan hämtas av Konsumentverkets beräkningar av genomsnittskostnad för hemförsäkring hos olika hushållstyper i Stockholm. Det bör även här observeras att schabloner endast får användas som stöd vid bedömningen. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska han uppmanas begära månads- eller kvartalsinbetalningar.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

? *Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa*

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock uppmanas att undersöka möjligheten till reducerad avgift. I de fall fackföreningen kräver en hel årsavgift, kan bistånd beviljas om den sökande förväntas ha längre behov av försörjningsstöd (mer än 3 månader).

? *Arbetsresor*

Enligt beslut i budget för 2003 ska bistånd till SL-kort beviljas till alla vuxna som ansöker om det även om de inte har behov av resor till arbete eller annan verksamhet. Förutsättningen är att den sökande i övrigt är berättigade till ekonomiskt bistånd och kan disponera SL-kortet.

Vi utbetalning räknas kostnader för arbetsresor eller motsvarande in försörjningsstödet. Övriga beviljade SL-kort beviljas som övrigt ekonomiskt bistånd, *ändamål SL-kort*.

Boendekostnader

Hyresrätt

Skälig *boendekostnad* är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. I Stockholm ska Riksförsäkringsverkets norm för *genomsnittshyra* vid uträkning av familjebidrag till värnpliktiga vara *vägledande* men får inte ses som ett tak. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas. Den högsta godtagbara hyresnivån enligt Riksförsäkringsverkets norm ska dock överskridas endast om det finns synnerliga skäl för det. Ett sådant undantag kan vara om den enskilde har en lägenhet som i storlek och utrustning är anpassad till ett funktionshinder.

Avgift för *medlemskap i hyresgästförening* ska inte godtas. Inte heller kostnad för *tillval* ska godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Vissa hyresvärdar tillämpar hyresgäststyrt underhåll av lägenheterna. Ett sådant underhåll medför tillägg på hyran ett bestämt antal år oavsett vem som är hyresgäst. Efterföljande hyresgäst kan inte välja bort kostnaden och

den måste därför räknas som hyreskostnad. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska normalt inte godtas men undantag kan göras t.ex. om behovet av försörjningsstöd beräknas bli långvarigt och lägenheten är i stort behov av underhåll.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande *boendestandard*, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än tre barn ska en individuell bedömning ske.

Vid längre behov av försörjningsstöd (mer än tre månader) och oskäligt hög boendekostnad ska den sökande uppmanas förbilliga bostadskostnaden. Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- ? Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- ? Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för t.ex. skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- ? Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara en flyttning.
- ? Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar.
- ? Bostadens bytesvärde.
- ? Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är 4 månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Socialtjänsten ska, om sökanden önskar det, vara behjälplig med att diskutera förslag på lösningar och med samtal till hyresvärderna för att få till stånd t.ex. ett internbyte.

Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten ska den tidigare lägre hyran beviljas.

Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa kan vara en realiserbar tillgång som genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet väntas bli kortvarigt (högst 3 månader) eller om bostadsrätten eller villan är belånad på sådant sätt att det inte kan bli något överskott vid en försäljning och månadskostnaden är rimlig, ska krav på försäljning inte ställas. Endast om det blir ett överskott som kan användas till försörjningen är en försäljning meningsfull.

I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det, etc. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med ränta eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Endast ränta på lån som tagits för förvärvet av bostaden ska inräknas. Har bostaden belånats i syfte att förvärva andra kapitaltillgångar som t.ex. bil eller båt, ska räntekostnaden för dessa lån inte räknas in i boendekostnaden.

Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning. Observera att sökande med lån på bostad alltid ska uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden.

Andrahandsboende

Av hyresvärd godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas men kan inte krävas utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Det

gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd.

För andrahandsboende gäller beträffande skälighetsstandard och kostnad, krav på flyttning, etc, samma regler som vid förstahandskontrakt. Begärd andrahandshyra ska accepteras om den är skälig utifrån den sökandes behov. Socialtjänsten har ingen rätt att utreda förstahandshyresgästens förhållanden. Är hyran högre än genomsnittet enligt RFV:s normer och biståndsbehovet mer än kortvarigt, ska sökanden på samma sätt som vid förstahandskontrakt uppmanas sänka sina boendekostnader, om det inte finns skäl som talar emot. Följande gäller speciellt vid andrahandsboende:

? Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

? Skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska uppvisas.

Om dessa villkor inte kan uppfyllas måste en individuell bedömning göras utifrån den sökandes sociala situation och möjligheter att skaffa annat boende.

Inneboenderum

Vad som sägs i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Jämförelse kan göras med vad ett studentrum eller rum på hotellhem kostar.

Delad lägenhet

När syskon eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende.

Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten.

Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn

Ungdom som avslutat skolgång men ej tidigare betalat hyresdel till föräldrarna

Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag ska göras när den unge är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle bli i behov av det. Följande fall blir aktuella:

Inkomst av bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget. Gäller hushåll med endast barn över 18 år.

Föräldrarna söker bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet ska betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som försäkringskassan fastställt som hyresdel. Gäller hushåll med barn både under och över 18 år.

Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna

Hyresdel ska beviljas om den sökande tidigare en period själv betalt hyresdel. Perioden ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst tre månaders varaktighet. Hyresdel räknas ut enligt det beräkningssätt som försäkringskassan använder:

? Köket läggs till antalet övriga rum multiplicerat med två. Hyresdelen fås när dubbla hyreskostnaden delas med denna summa. T.ex.: Lägenheten är på 4 r.o.k. med 4 200 i hyra. $\text{Kök plus } 2 \times 4 \text{ rum} = 9$. Dubbel hyreskostnad = 8 400. Hyresdel: $8\,400 : 9 = 934$ kronor.

Förälder boende hos barn

Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden därvid ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Den beräknas då som för hemmaboende vuxet barn.

Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i 2:a hand, hotell, etc.

Bistånd till boendekostnader ska i dessa fall prövas mycket restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende och socialtjänsten inte kan erbjuda något alternativ.

Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte ska beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi. I princip ska bistånd inte ges till denna avgift eftersom den ungefärligt motsvarar posten för matpengar. Eftersom det f.n. inte finns någon lagstadgad skyldighet för landstinget att sätta ned avgiften för personer med betalningssvårigheter kan det ändå bli nödvändigt att i vissa fall ge bistånd till den. Avgiften omfattas enligt Socialstyrelsen av begreppet försörjningsstöd och om bidrag beviljas till sjukhusavgift ska det beviljas som övrigt ekonomiskt bistånd, ändamål *Utgift som ingår i försörjningsstödet*.

Reducerat försörjningsstöd

Akut bistånd

Reducering av försörjningsstöd får endast göras utifrån särskilda skäl och i det enskilda skilda fallet. Följande situationer kan bli aktuella:

- ? Den sökande har kunnat försörja sig men inte gjort det och saknar därför nödvändiga medel. Har t.ex. avstått från arbete eller inte stått till arbetsmarknadens förfogande.
- ? Den sökande har haft inkomster till sin försörjning men använt dem på annat sätt, tappat eller blivit bestulen på inkomsterna och saknar därför medel till sitt uppehälle.
- ? Det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att han inte använder biståndet till avsett ändamål.

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- ? Är det en akut nödsituation?
- ? Finns barn i familjen?
- ? Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får hjälp?
- ? Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- ? Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- ? Kan sökanden få hjälp från familj eller vänner?
- ? Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Bistånd till personer som regelmässigt har egna inkomster över EGT-nivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller där den sökande bedöms ha svårigheter att själv ta ansvar för sin ekonomi och livssituation.

Till personer som befinner sig i förvirringstillstånd eller vars missbruk är pågående, och där man befärrar att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan matlådor, matrekvisition eller hänvisning till speciell restaurang vara lämpligt bistånd. Denna möjlighet ska tillämpas mycket restriktivt.

Sökanden som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situationen uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås. Ansökan kan också avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdiga.

Umgängeskostnader

Umgängeskostnader utgör reducerat försörjningsstöd för barn som tillfälligt är medlemmar i hushållet. Det reducerade försörjningsstödet omfattar följande normposter:

- ? Livsmedel
- ? Lek och fritid
- ? Hälsa och hygien
- ? Förbrukningsvaror.

Reducerat försörjningsstöd i form av umgängeskostnad beviljas normalt för *6 dagar per månad*. På sommaren och vid större helger får antalet dagar anpassas till överens-kommelse mellan föräldrarna om den är skälig. Bistånd till umgängeskostnader för perioder som överstiger 5 sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under månaden, förutsätter att försäkringskassan meddelas. Sådan längre vistelse hos den underhålls-skyldige ska påverka underhållsstödet som vårdnadshavaren får.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och framgår av dom, avtal eller intyg från vårdnadshavaren. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut. Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns försörjningsstöd.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, se avsnitt om Resor under del 3. Bistånd till livsföring i övrigt.

Bistånd vid institutionsvistelse

Fickpengar

Fickpengar ska beviljas vid vistelse på t.ex. behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar är försörjningsstöd där följande normposter ingår:

- ? Lek och fritid
- ? Hälsa och hygien
- ? Dagstidning, telefon och TV-avgift.

Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter.

Hela posten Dagstidning, etc. tas med trots att TV-avgift normalt inte behöver betalas med fickpengar. Överskottet får kompensera för den sökandes något dyrare kostnader för tidningar och telefon. Beträffande telefon och TV-avgift, se också avsnitt nedan om Kostnader i samband med bostad.

Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag.

Extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Kläder och skor

Bistånd till inköp av kläder och skor prövas separat och beviljas med beloppet för motsvarande post i riksnormen. Det kan vara lämpligt att göra en överenskommelse med den sökande om att biståndet till kläder och skor utbetalas klumpvis för 2-4 månader åt gången, beroende på årstid och sökandens behov.

Kostnader i samband med bostad

För personer som under behandlingstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i det reducerade försörjningsstödet. Dessa kostnader är:

- ? Hyra
- ? Hushållsel, abonnemangskostnad
- ? Telefon, abonnemangskostnad
- ? Hemförsäkring
- ? TV-avgift.

Bistånd till dessa kostnader ska beviljas efter sedvanlig prövning. Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger 2 månader. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsbefrielse.

Egenavgift på inackorderingshem eller härbärge

Med egenavgift menas den avgift som tas ut för mat och boende på inackorderingshem samt härbärgen eller andra korttidsboenden. Bistånd till egenavgiften är ett reducerat försörjningsstöd. Avgift utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad och betalas via konto för vårdkostnader. Om boendet avser härbärge eller liknande och är tillfälligt kan undantag göras och hela avgiften beviljas som försörjningsstöd. Vad som är tillfälligt måste bedömas från fall till fall men bör inte överstiga 14 dagar. Viktigast i sammanhanget är att gränsdragningen inte drabbar den enskilde på så sätt att han eller hon blir utan boende.

Så långt möjligt ska sedvanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärge även om egen inkomst funnits. Observera att vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

Löpande beslut

Ett beslut om löpande ekonomiskt bistånd innebär flera på varandra följande utbetalningar med samma innehåll, betalningsmottagare och belopp.

Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, t.ex. om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för den enskilde gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen (FL 27 §). Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad:

”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas”

Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte annat än i undantagsfall beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall kan vara rekognoseringsresor till hemlandet eller om sökanden av särskilda skäl behöver besöka anhörig. I helhetsbedömningen måste även beaktas hur resan betalts och om den sökande genom sin resa fränhånt sig någon möjlighet till försörjning eller möjlighet att i framtiden få försörjning i Sverige. Om en person exempelvis blir bjuden av släktingar på en resa och genom resan inte försämrar sina möjligheter till försörjning i Sverige finns inte självklart laglig grund för att säga att rätten till försörjningsstöd under restiden eller vid återkomsten upphört p.g.a. resan.

3. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål som det enligt erfarenheten är vanligt att ansöka om ekonomiskt bistånd gäller. Ändamålen står i bokstavsordning.

Begravningskostnad

Bistånd till begravningskostnader beviljas i de fall där dödsboets tillgångar inte är tillräckliga för att täcka skäligen kostnad för begravning. Vid bedömning av dödsboets betalningsförmåga ska begravningskostnader gå före betalning av skulder för hyra, hushållsel, telefon, etc. Hänsyn ska tas till tillgångar i form av t.ex. försäkringar.

Beviljat bistånd kan återkrävas enligt SoL 9 kap. 2 §, första stycket.

Skäligen kostnad för vanlig begravning innefattar:

Tjänster som begravningsbyrån utför upp till en kostnad av 25 % av basbeloppet. Inkluderar kista med dekoration, svepningsarbete, urna, representant vid begravningen, bärare vid bisättning, transporter och arvoden.

Därutöver beviljas faktiska kostnader för

Balsamering

Bärare vid begravningsakt

Kapellhyra

Dödsannons 70 mm

Gravsten/ inskription upp till 6 000 kronor.

Tjänster som beställts utöver ovanstående betalas av beställaren.

Bistånd till ovan uppräknade kostnader beviljas för begravning i Sverige. Det motsvarar ungefärlig snittkostnad för en vanlig begravning i Stockholm. Sker begravning under former som medför kostnader av annorlunda slag än som redovisats ovan, beviljas faktisk kostnad upp till 35 % av basbeloppet. Därutöver beviljas faktisk kostnad för eventuell gravsten/ inskription med upp till 6000 kronor.

Ska begravning ske utomlands beviljas bistånd till faktisk kostnad upp till 35 % av basbeloppet, transportkostnaden inräknad. Detsamma gäller när en person som avlidit utomlands transporterats till Sverige för begravning här.

Bistånd till kostnad för begravning av minderårig eller ofullgånget foster provas i förhållande till vårdnadshavarens ekonomiska situation.

Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses t.ex. genom handikappersättning.

Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med riksnormen. Biståndsbehovet ska provas utifrån följande:

- ? Behov av och orsak till flyttningen (hälsa, sociala omständigheter)
- ? Egen förmåga att ordna flytt med hjälp av vänner och anhöriga.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av flyttbil inklusive kostnader för bensin och försäkring. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitan av flyttfirma. Särskilda skäl ska även finnas för bistånd till flyttning till annan ort i Sverige eller övriga Norden. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte. Om kommunen har upphandlingsavtal med särskilda flyttfirmor ska dessa normalt användas.

Bistånd kan även vid behov beviljas till kostnader för flyttning av abonnemang för hushållsel och telefon.

Färdtjänstavgift

Faktisk avgift för färdtjänst beviljas i stället för SL-kort. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg (årskurs 1-3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) ska beviljas sökande som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens.

Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Respektive stadsdelsnämnd ska själv avgöra om intyg ska begäras från ögonläkare eller legitimerad optiker. Skälig kostnad för glasögon är de paketpris som de flesta optiker erbjuder.

Om det finns medicinskt behov av t.ex. särskild slipning eller behandling av glasen ska det framgå av intyget. Den extra kostnaden ska godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Kostnad för ögonlinser ska godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd ska inte utgå till kostnaden för hemtjänstavgift. Vid debitering av hemtjänstavgift görs beräkning från äldreomsorgen så att den enskilde alltid har ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, sk. förbehållsbelopp. Har man ingen inkomst av tjänst eller pension eller avkastning av kapital, betalar man ingen avgift för hjälp i hemmet eller annan äldreomsorg. Förbehållsbeloppet är det belopp man skall ha kvar för sina personliga utgifter sedan man betalat avgiften, avgiften minskas således om man inte har förbehållsbeloppet kvar.

Avgiften minskas endast med de kostnader individen har för sin dagliga livsföring. Vid privatekonomiska problem exempelvis skulder och andra akuta ekonomiska behov minskas inte avgiften. Vid bedömning av bistånd i dessa fall skall samma avvägningar göras som vid reducerat bistånd, se särskilt avsnitt.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård skall de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

Även personer som vårdas på servicehus och betalar vårdkostnader och endast har förbehållsbelopp för personliga kostnader kan få nedsättning av avgiften om de har stora kostnader för glasögon eller tandvård.

Från januari 2003 har försäkringskassan genom äldreförsörjningsstödet försörjningsansvaret för personer över 65 år som inte har tillräcklig inkomst. Se avsnittet om personer 65 år och äldre.

Hemutrustning

Bistånd till *löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning* ska vid behov beviljas till personer med mer än 3 månaders behov av försörjningsstöd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Som normal utrustning i hem räknas radio och i barnfamiljer även TV.

Bistånd till *grundutrustning* ska bedömas mer restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet kan det ibland bli nödvändigt att göra hembesök. Följande ska övervägas:

- ? Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- ? Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- ? Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning? Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket? Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning.

Prisnivån hos ett möbelvaruhus i Stockholm har använts som riktmärke vid fastställande av procentsatserna nedan.

Stockholms utbud av andrahandsaffärer kan rekommenderas som ett alternativ för den sökande som då kan få en mer omfattande utrustning för det beviljade beloppet. Storleken på biståndet bör också bedömas utifrån lokala förhållanden, prisnivån i affärer i området, tillgången till affärer för bättre begagnat, etc.

För barnfamiljer kan det även bli aktuellt med bistånd till *möbler i vardagsrum*. Biståndet avser i så fall sittplatser, bord, gardiner och matta och kan beviljas med *14 % av basbeloppet*.

I samband med grundutrustning beviljas normalt bistånd till *radio*. Barnfamiljer beviljas också bistånd till *TV*. Även ensamstående med långvarigt biståndsbehov (minst 1 år) kan av sociala skäl beviljas bistånd till *TV*. För barnfamiljer med längre behov av försörjningsstöd (minst 6 månader) beviljas bistånd till *dammsugare*.

Flyktingar eller utländska medborgare som fått uppehållstillstånd p.g.a. anknytning till flykting, ska i första hand söka hemutrustningslån via Centrala studiestödsnämnden.

Begränsad grundutrustning

Begränsad hemutrustning ska vid behov beviljas personer som har tillfälligt behov av försörjningsstöd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet i besittning och innefatta möbler i kök och sovrum samt husgeråd.

Begränsad hemutrustning:

Säng
Lampor
Köksbord
Köksstolar

Beviljas för:

1 vuxen   med 8 % av basbeloppet
2 vuxna   med 12 % av basbeloppet
per barn   med 3 % av basbeloppet

Husgeråd:

Husgeråd
Städartiklar
Sängutrustning
Handdukar

Beviljas för:

1 vuxen   med 10 % av basbeloppet
Varje ytter-
ligare person
i hushållet   med 4 % av basbeloppet

Hel grundutrustning

Avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Ska endast beviljas till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning t.ex. personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension.

Hel grundutrustning:	Beviljas för:	
Husgeråd, handdukar, sängutrustn.	1 vuxen	med 58 % av basbeloppet
Lampor	2 vuxna	med 68 % av basbeloppet
Mattor	Varje ytter-	
Möbler t. kök, sovrum, vardagsrum	ligare person	
Städartiklar och dammsugare	i hushållet	med 10 % av basbeloppet
TV och radio		

Juridiska kostnader och stämpelavgifter

Advokatkostnader

I första hand ska den sökande utnyttja det *rättsskydd* som ingår i hemförsäkringen. Detta rättsskydd gäller t.ex. för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning.

I vissa fall kan *rättshjälp* från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självrisken vid rättsskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller t.ex. *familjerättsliga ärenden*. Bistånd i övrigt till advokatkostnader ska endast beviljas om det finns särskilda skäl, t.ex. att det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

Stämpelavgifter

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras för enskilda fall, exempelvis:

Om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs

Om behovet av försörjningsstöd kan bli långvarigt och avgiften gäller kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap

Kostnader för identitetskort.

För att kunna bli svensk medborgare måste den enskilde i regel avsäga sig sitt tidigare medborgarskap. Detta medför ibland en kostnad som måste läggas till den stämpelavgift den enskilde ska betala för registrering av sitt svenska medborgarskap. Migrationsverket kan i vissa fall ge befrielse från krav på uppsägning av tidigare medborgarskap och då uppstår inte kostnaden. De avgifter Migrationsverket infört för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd skall som huvudregel inte beviljas eftersom skyddsbehövande och sökande av humanitära skäl inte behöver betala för det. För asylsökande i Sverige och för make, make eller sambo samt barn under 18 år som vill återförenas med en utlänning som har fått uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller av humanitära skäl tas ingen avgift ut. Flera stora medborgargrupper och vissa studerande är också undantagna från avgift.

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Klädutrustning inför institutionsvistelse

Sökande som skrivs in för vård eller behandling kan vid behov få extra bistånd till kläder motsvarande 2-3 månadsbelopp av posten för kläder och skor i riksnormen. Biståndet ska tillgodose det akuta behovet av kläder. För löpande komplettering av kläd- och skoutrustning beviljas bistånd som en del av reducerat försörjningsstöd och i enlighet med överenskommelse med den sökande.

Behov av särskilda kläder eller skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader.

Läkarvård och medicinkostnad

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Endast kostnader för av staten rabatterade läkemedel skall godkännas.

Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag ska beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom överskådlig tid förväntas kunna få ny bostad. Vad som är överskådlig tid måste avgöras från fall till fall. Besluten ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Vid bedömningen ska också följande beaktas:

- ? Kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning.
- ? Bohagets innehåll och skick.
- ? Konsekvenser för den enskilde vid eventuell försäljning av bohaget.

Psykotераpikostnader

Psykotераpi är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykotераpi inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd ska hänvisas till vårdcentral eller närmaste öppna psykiatriska mottagning.

Undantag kan göras för den som i en *krissituation* har behov av terapeutiska samtal och inte omedelbart kan erbjudas detta genom landstinget. Det ska stå klart att behovet är akut och att det kan få svåra konsekvenser för den enskilde om det inte tillgodoses. Dessa förhållanden ska vara styrkta med läkarintyg.

Bistånd kan beviljas i form av ett begränsat antal behandlingar hos legitimerad psykotераapeut tills dess landstinget kan överta ansvaret för behandlingen. Besked ska inhämtas från landstinget om när övertagande kan ske.

Resor

Rekreatiionsresor

Huvudprincipen är att bistånd till rekreatiionsresor inte ska beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhörig e.d. i rehabiliterande syfte.

Undantag kan göras för *barnfamiljer som haft behov av bistånd minst 1 år* och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån *barnets behov* av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning av barnets behov ska göras av socialsekreterare som har god kännedom om familjen.

Bistånd beviljas till skälighetskostnad för hyra av stuga, resa till släkting e.d. Kostnaden ska vara rimlig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd till.

Bistånd kan beviljas för barns *skolresor*, *lägerverksamhet* eller *kolonivistelse* utan att det finns särskilda sociala skäl. Rimligheten i biståndsnivån ska prövas i varje enskilt fall. Bistånd kan även beviljas om det sker till följd av annat beslut i kommunfullmäktige angående barns sommarvistelse.

Resor till begravning

Bistånd kan beviljas för resor om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl. Det gäller både för resor som den i Sverige bosatte gör för att leta efter anhöriga i utlandet och för anhörigas resor till Sverige. Undantag kan göras när Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige. Vid sådan resa kan bistånd beviljas till egenavgiften.

Återvandringsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvandringsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person. I de fall en person fått statligt återvandringsbidrag ska kommunen inte ge bistånd.

När det gäller personer som fått uppehållstillstånd i Sverige p.g.a. anknytning ska ansökan om bistånd för återflyttning till hemlandet prövas av kommunen men prövas mycket restriktivt. Bistånd beviljas endast om det finns synnerliga medicinska och sociala skäl. Om bistånd ges ska det avse reskostnaden och 1-2 månaders uppehälle efter flyttningen.

Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen gå in med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till reskostnad annat än i undantagsfall.

Resor i samband med umgänge med barn

Behovsprövningen ska innefatta:

- ? Barnets behov av umgänge.
- ? Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar.
- ? Skäligheten av kostnaden för resan.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas.

Reskostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att bekosta, dock minst en resa per månad inom Norden. Bistånd till utlandsresor beviljas inte utan synnerliga skäl.

Reparationskostnader

Avser kostnader för reparation p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet. Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

Skolkort – SL

Bidrag till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom alla gymnasieelever i ungdomsgymnasiet enligt beslut i budget 2003 erbjuds SL-kort från skolan.

Skolkort på SL för övriga barn och ungdomar prövas och beviljas av skolan. Om skolan avslagit ansökan ska bistånd enligt socialtjänstlagen ges om skolan ligger på sådant avstånd från hemmet att resor med allmänna kommunikationer är nödvändiga.

Till ungdomar som deltar i aktiviteter långt från hemmet som är av betydelse för deras utveckling och särskilda behov kan tilläggskort beviljas.

Skulder

Bistånd till skulder som böter, avbetalning på studielån eller banklån, underhållstöd, kontokortskulder, privata skulder, etc. beviljas inte. Undantag ska endast göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle beviljats bistånd. Om

sökanden p.g.a. skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare.

Undantag kan göras för hyresskuld i följande fall:

- ? Skuld som uppstått under tid då sökanden ej haft egna inkomster som räckt till hyra. Om ansökan gjorts hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- ? Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning.
- ? För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- ? Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrad möjlighet till egen försörjning.

Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för *hushållsel och telefon* i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Se även avsnitt om Telefonabonnemang.

Skuld för *avgift för förskoleverksamhet* behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med förvaltningen. Hötas ändå barnet av uppsägning från plats i förskoleverksamheten och det är viktigt att så inte sker ska ansvarig för förskoleverksamheten kontaktas. Har barnet av sociala skäl behov av platsen får den enligt skollagen och stadens regelverk inte sägas upp. Det är viktigt att varje förvaltning skaffar sig rutiner för hur dessa situationer praktiskt ska hanteras.

Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid (minst 6 månader) haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas utifrån det *faktiska behovet* och *sökandens egna möjligheter* att skaffa nödvändig utrustning.

Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med 11 % av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrusning och begagnad barnvagn. Kostnaden för barnvagn beräknas utgöra ungefär halva beloppet och kostnad för säng med utrustning ca en fjärdedel.

Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

Tandvård

Nödvändig tandvård

Med nödvändig tandvård menas t.ex. vård i följande syften:

- ? Uppnå godtagbar tuggförmåga.
- ? Ge möjlighet att fungera socialt.
- ? Förhindra väsentligt försämrad tandstatus.

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som under lång tid (minst 1 år) haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök. Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad människor med ordinära inkomster har råd att kosta på sig. Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på försäkringskassans förteckning.

Med vård i syfte att förhindra väsentligt försämrad tandstatus kan avses t.ex. förebyggande behandling för att hejda begynnande tandlossning. Med vård som ger möjlighet att fungera socialt menas t.ex. tändernas betydelse för den sökandes möjligheter att söka jobb och bli självförsörjande.

Förutom tidigare nämnda kriterier ska följande beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- ? Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av försäkringskassan.

- ? En individuell bedömning ska göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien. Det är däremot inte acceptabelt att enbart göra bedömningen utifrån ålder eller utifrån att den enskilde är missbrukare i början av sin rehabilitering.
- ? Oberoende tandläkare bör konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård. Om förvaltningen inte har avtal med egen konsulttandläkare kan den sökande t.ex. uppmanas att på förvaltningens bekostnad skaffa kostnadsförslag från folktandvården för jämförelse.

Sökande som har egen inkomst över EGT-nivå men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om det inte är oskäligt ska bistånd beviljas till den del av kostnaden som överstiger vad han eller hon själv kan betala med sitt normöverskott under 6 månader.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden om behovet är styrkt med läkarintyg och förhandsprövat av tandvårdsstaben vid landstinget.

Akut tandvård

Med akut tandvård avses lindrande behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att tandvården var akut.

Tekniska hjälpmedel

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, batterier, etc., om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller försäkringskassan.

Telefonabonnemang

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang kan beviljas hushåll med särskilt behov av telefon. Modernare former av telefoni, t.ex. mobiltelefon med telefonkort, kan jämföras med och ibland utgöra ett alternativ till fast installation. Följande skäl till behov av telefon kan godtas:

- ? Hushållet består av ensamstående förälder med minderåriga barn.
- ? Behovet av försörjningsstöd är långvarigt (mer än 1 år) eller de egna inkomsterna ligger varaktigt på samma nivå som försörjningsstödet. Undantag från tidsgränsen ska göras om behovet är akut.
- ? Det finns p.g.a. hälsoskäl behov av att akut ta kontakt med sjukhus eller anhöriga. Behovet ska styrkas med läkarintyg.
- ? Risk för social isolering.
- ? Personlarm ska installeras.

Observera att kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja inte ska beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

Depositionsavgift

För hushåll som ska beviljas ekonomiskt bistånd till telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till depositionsavgift. Telia kräver depositionsavgift av personer som har betalningsanmärkning för någon typ av skuld och som inte kan ordna borgen. Har den sökande behov av telefon och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift kan bistånd även till dessa beviljas. I vissa fall kan mobiltelefon med telefonkort vara ett alternativ.

Depositionsavgiften betalas direkt av förvaltningen till Telia. Det ska anges på beställningen av abonnemanget vem som betalt depositionsavgiften och vart den ska återbetalas.

Om ny skuld uppkommer under tid som depositionen gäller tar Telia ur depositionsavgiften för reglering av skulden. Det är därför viktigt att löpande följa dessa hushålls betalningar av telefonräkningarna.

Tvättmaskin

Bistånd till inköp av tvättmaskin kan beviljas i följande fall:

- ? Medicinska skäl till att tvätta mycket mer än normalt. Behovet ska styrkas med läkarintyg
- ? Fysiskt eller psykiskt funktionshinder som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga
- ? Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt t.ex. genom handikappersättning eller hjälp i hemmet.

Om behov av tvättmaskin uppstått p.g.a. att fastigheten saknar tvättstuga ska sökanden i första hand hänvisas till värden, hyresgästföreningen eller hyresnämnden.

4. SÄRSKILDA GRUPPER AV SÖKANDE

I detta avsnitt tas vanliga frågeställningar upp som är knutna till vissa grupper av sökande. Vad som gäller för personer som söker bistånd i avvaktan annan förmån eller därför att de är förhindrade att förfoga över inkomster eller tillgångar finns beskrivet i avsnittet om Återkrav och återsökning under del 5. Handläggningsrutiner m.m.

Personer 65 år och äldre

Personer 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd skall hänvisas till försäkringskassan för att ansöka om äldreförsörjningsstöd i stället. Äldreförsörjningsstödet riktas till personer med ingen eller låg pension som är bosatta i Sverige för att de ska garanteras en viss lägsta levnadsnivå. Äldreförsörjningsstöd kan betalas ut från och med den månad en person fyller 65 år och personer som är aktuella för ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd skall i god tid uppmanas att lämna in ansökan till försäkringskassan. Äldreförsörjningsstödet beviljas ej retroaktivt. En ny ansökan ska lämnas in var 12:e månad. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos försäkringskassan skall det återsökas.

Arbetslösa

På den som söker ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen och är arbetslös men arbetsför ska följande krav ställas:

- ? Vara inskriven på arbetsförmedling.
- ? Aktivt söka arbete inom varierande yrkesområden.
- ? Ta anvisat arbete förutsatt att det motsvarar hans eller hennes fysiska och psykiska förutsättningar.
- ? Delta i av Arbetsförmedlingen eller annan anvisad arbetsmarknadspolitisk åtgärd.
- ? Vid behov delta i svenskundervisning.

Socialtjänsten kan även kräva att den sökande under begränsad tid deltar i kommunal verksamhet som är kompetenshöjande och syftar till att ge den arbetslöse större förutsättningar att få arbete. Det kan vara t.ex. arbetssökarverksamhet eller arbetsträning i kommunal regi.

Socialtjänsten ska samverka med andra berörda myndigheter som arbetsförmedling, försäkringskassa och andra arbetsrehabiliterande instanser.

Arbetsplan bör upprättas tillsammans med den sökande och arbetsförmedlingen om arbetslösheten blir mer än tre månader. Av arbetsplanen ska framgå vad socialtjänsten respektive den sökande ska bidra med för att nå syftet med egen försörjning. Socialtjänsten ska verka för att

den arbetslöse aktiverar egna resurser. För att nå ett gott resultat för den enskilde är det viktigt att krav kombineras med aktiva och stödjande insatser. I arbetet ska stöd- och motivationssamtal ingå men även en skyldighet för den arbetslöse att redovisa sitt arbetssökande. Sådana redovisningar får dock inte formaliseras för hårt. Socialtjänstens krav på intensiteten i och redovisningen av arbetssökandet måste vara individuellt anpassade och rimliga i förhållande till sökandens ålder, utbildning och arbetslivserfarenhet. Krav på skriftlig redovisning av sökta arbeten kan i många fall vara en bra rekommendation eftersom det kan vara en hjälp att strukturera sitt arbetssökande men bör inte ensamt utgöra krav eller insats.

Om det inte finns några särskilda skäl för undantag är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för den avstängning från ersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Den arbetslöse är berättigad till försörjningsstöd fr.o.m. den dag rätt till arbetslöshetsersättning inträder. Socialtjänstens ansvar i en akut nödsituation får dock inte glömmas bort.

Unga Arbetslösa

Om kommunen har avtal med staten om övertagande av ansvaret för unga arbetslösa upp t.o.m. 24 år, gäller avtalet eller avtalen tillsammans med särskild lagstiftning.

Finns inte avtal med staten gäller reglerna i 4 kap 4 och 5 §§ socialtjänstlagen. Försörjningsstöd till unga arbetslösa kan enligt 4 § villkoras med deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som kommunen tillhandahåller. Detta gäller den som:

1. inte har fyllt 25 år
2. har fyllt 25 år men har särskilt behov av kompetenshöjande insatser
3. studerar men under studieuppehåll behöver försörjningsstöd.

Punkt 2. gäller arbetslösa som fyllt 25 år men fortfarande är unga och som har särskilt behov av insats. Den övre gränsen bör gå vid ungefär 28 år.

Villkoret och den kompetenshöjande insatsen ska vara tidsbegränsad och utformas i samråd med den unge och länsarbetsnämnden. Beslut enligt 4 kap. 4 § går inte att överklaga med förvaltningsbesvär.

Om den unge utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan försörjningsstöd avslås eller nedsättas enligt 4 kap. 5 §. Beslut enligt 5 § går att överklaga med förvaltningsbesvär.

Bistånd vid avstängning från arbetslöshetsersättning

Den som på egen begäran slutar ett arbete blir avstängd från ersättning under 45 ersättningsdagar. Denna avstängning går utöver den vanliga karenstiden på 5 dagar som alla har i arbetslöshetsförsäkringen. För sökande som utan synnerliga skäl sagt upp sig ska stora krav ställas på planering angående försörjningen i avvaktan utbetalning av arbetslöshetsersättningen. Vid prövning av rätt till försörjningsstöd kan ändå ibland hänsyn tas till orsaken till uppsägningen. Sökanden ska dock alltid uppmanas försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd.

Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor.

En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall kan den sökande genom att avregistrera firman hos patent- och registreringsverket ställa sig till arbetsmarknadens förfogande och skriva in sig på arbetsförmedlingen samt bli berättigad till ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras i följande fall:

- ? Behovet av bistånd är kortvarigt (högst 3 månader), därefter ger firman åter inkomster.
- ? Företagaren har uppburit aktivitetsstöd från arbetsförmedlingen under 6 månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom en snar framtid (ca 3 månader).
- ? Verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande bedöms inte vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid.

Sökande med *fria yrken* (konstnärer, författare, artister, frilans etc.) har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller

annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidarbetslösa, d.v.s. de ska vara inskrivna på arbetsförmedling och söka alla tillgängliga lämpliga arbeten.

Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etc.

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsverket svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för den enskildes kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar.

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap. 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca 1 månad. Därefter har vistelsekommunen (i Stockholm stadsdelsnämnd) ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

Boendekostnad

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Personer som är dömda till kriminalvård har i vissa fall rätt till bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på *högst 6 månader* kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. I fall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

Vid vårdtid som *överstiger 6 månader* ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Den sökande bör även uppmanas att undersöka möjligheten att få ett "tillgodohavande" hos hyresvärden eller bostadsförmedlingen. Under tid då sökande försöker ordna lägenhetsfrågan kan bistånd till hyran beviljas.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll – sk. fotboja

Det finns två kategorier av intensivövervakning med fotboja och rätten till ekonomiskt bistånd från socialtjänsten skiljer sig åt mellan dessa. Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna.

1. Personer som dömts till sammanlagt högst tre månaders fängelse kan ansöka om intensivövervakning som ett alternativ till fängelse. Grundtanken är att personer vid korta straff skall kunna fortsätta arbeta, studera eller delta i rehabiliterande verksamhet. Den dömde jämföras med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomisk bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården. Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. (KVVFS 1999:2)

2. Personer som avtjänar fängelsestraff i lägst två år kan som ett led i frigivnings-förberedelserna ansöka om verkställighet utanför anstalt med intensivövervakning med fotboja, sk. IÖVutsluss, i slutet av verkställigheten. Dessa personer är då fortfarande inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller. (KVVFS 2001:4)

Inskrivna för vård eller behandling

Personer som beviljas heldygnsvård- eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Följande bistånd ska beviljas när det av arbetsplan framgår att det är motiverat ur vård- och rehabiliteringssynpunkt:

- ? Hyra för bostad.
  - ? Eventuella abonnemangskostnader för hushållsel och telefon.
  - ? Kläder och skor.
  - ? Läkarvård och tandvård om det inte ingår i vårdkostnaden.
  - ? Fickpengar om det inte ingår i vårdkostnaden.
- Se vidare under del 2. Försörjningsstöd, bistånd vid institutionsvistelse.

Reskostnader

Bistånd till resor i samband med institutionsvård, t.ex. för informationssamtal, in- och utskrivning på institutionen samt möten med socialsekreterare, ska betalas ur förvaltningens konto för vårdkostnader. Observera att vissa resor kan ingå i vårdavgiften, t.ex. resor till läkare eller tandläkare.

Studerande

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess barnet fyller tjuogoett år. Avbrottsregeln tagits bort och rätten till underhåll för barn som fyllt arton år knyts till den enda förutsättningen att barnet går i skolan. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning,

Liksom tidigare gäller att en avbruten skolgång anses återupptagen när barnet faktiskt har påbörjat skolgången igen, eller skulle ha gjort det om inte omständigheter som han eller hon inte kunnat råda över, t.ex. sjukdom, kommit emellan. Det är först då - och inte t.ex. vid tidpunkten för ett antagningsbesked - som behovet av underhåll uppstår.

Föräldrarna är underhållsskyldiga bara om barnet går i skolan. Gör barnet ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången.

Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under t.ex. sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

För underhållsskyldighet som har upphört slutgiltigt före 2002-01-01 gäller de äldre bestämmelserna, vilket innebär att föräldrarnas försörjningsskyldighet inte träder in igen för dessa ungdomar.

I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll. Sådana skäl kan vara att föräldrarna inte kan ha möjlighet att ta sitt ansvar och den unge behöver samhällets stöd eller att den unge flyttat till eget boende i samråd med socialtjänsten.

Vuxenstuderande på grundskolenivå

Grundskolenivå avser studier t.o.m. årskurs 9. Försörjningsstöd bör beviljas arbetslösa som påbörjar studier på grundskolenivå. Möjligheten att få rekryteringsbidrag, bidragsdelen i

studiemedel eller aktivitetsstöd ska undersökas. Samråd ska ske med arbetsförmedling för samordning av insatser.

Vuxenstuderande på gymnasienivå

Det svenska studiestödet består från 2003 av studiemedel, dvs. lån och bidrag för studier, samt av rekryteringsbidraget. Rekryteringsbidraget, som i sin helhet utgörs av bidrag utan någon lånedel kan lämnas till personer som helt eller delvis saknar gymnasieutbildning och kan beviljas för studier på grundskole- eller gymnasienivå i kommunal vuxenutbildning eller på folkhögskola. Försörjningsstöd som komplettering till rekryteringsbidrag bör beviljas för arbetslösa som ett led i att öka möjligheten att få arbete.

För övriga vuxenstuderande på gymnasienivå är huvudregeln att de ska försörja sig genom de statliga studiestödsformer som finns. En individuell behovsprövning kan dock ske och undantag kan t.ex. göras i följande fall:

- ? Studierna ingår i en arbetsplan som arbetsförmedlingen och socialtjänsten gemensamt gjort.
- ? Vid mycket långvarig arbetslöshet.
- ? Om studierna är en förutsättning för att den arbetslöse i framtiden ska bli självförsörjande.
- ? Studierna ingår i en rehabilitering.
- ? Studierna utgör påbyggnad till SFI eller introduktionskurs för invandrare.

Bidragsdelen av studiemedel, etc., ska alltid sökas.

Studier på högskolenivå

Försörjningsstöd beviljas inte under pågående studier. Undantag kan göras för en akut nödsituation då reducerat försörjningsstöd kan beviljas. Har den studerande familj och det trots försörjningsproblem är olämpligt att avbryta studierna under pågående termin kan försörjningsstöd beviljas som komplettering till studiemedel. Den studerandes månadsinkomst räknas ut genom att beviljat studiemedelsbelopp fördelas på det antal studiemånader som terminen omfattar enligt studiemedelsbeslutet.

Kurslitteratur

Om ekonomiskt stöd ges av socialtjänsten för studier ska även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial ingå i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

Bistånd till studerande under studieuppehåll

Enligt 4 kap. 4 §, första stycket, i socialtjänstlagen får socialnämnden begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Samråd ska ske med länsarbetsnämnden.

För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna t.o.m. den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas försörjningsstöd för studieuppehåll då. För övriga studerande kan reducerat försörjningsstöd till matpengar och ev. januarihyra beviljas för studieuppehåll över jul och nyår.

Vid studieuppehåll över sommaren ska försörjningsstödet vara reducerat för de första 30 dagarna. I det reducerade försörjningsstödet ingår matpengar, SL-kort och eventuell hyra som förfaller till betalning under perioden. Motivet till reduceringen är att biståndet ska anses tillfälligt i avvaktan på lön från feriearbete samt att en månad normalt är den tid man får vänta på inkomst. Om behov kvarstår efter de första 30 dagarna beviljas fullt försörjningsstöd. Inkomster från extraarbete som utbetalas under månaden innan studierna avslutas ska räknas som inkomst inför uträkning av behovet första biståndsmånaden.

Den som väntar inkomst av arbete eller arbetslöshetsersättning ska beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Utländska medborgare

En utländsk medborgare får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall sökande vistas i landet mer än 3 månader utan uppehållstillstånd har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt utlänningsförordningen 6 kap, 1 och 2 §§.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa.

EU-medborgare

För EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem. Bestämmelser om EU-medborgare återfinns istället i utlänningsförordningen som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet.

En person som är medborgare i ett EU-land och som tar anställning i ett annat EU-land ska få uppehållstillstånd för minst fem år. Detta förutsätter att en arbetstagare kan visa att han kan försörja sig genom bevis om anställning. Om *arbetstagare* vistas i Sverige har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare. Det gäller även arbetstagarens familjemedlemmar om personen är beroende av den anställda för sitt underhåll. Familjemedlemmar som omfattas är make/maka, deras barn som är under 21 år och över 21 år som för sin försörjning är beroende av föräldrarna samt släktingar i närmast föregående led till arbetstagaren och hans eller hennes maka som är beroende av dem.

Rätten att vistas i Sverige omfattar även *studerande, pensionärer* och andra *icke yrkesverksamma* personer som är EU-medborgare under förutsättning att de kan visa att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet samt att de har en heltäckande sjukförsäkring. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd skall utges. Rätten till bistånd har hittills inte prövats av Regeringsrätten och det är därför osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig i dessa fall.

För personer med rätt till *arbetslöshetsersättning* enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd skall utges. Rätten till bistånd har hittills inte prövats av Regeringsrätten och det är därför osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig i dessa fall.

Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som *tillfälligt vistas* i Sverige, t.ex. turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. *Asylsökande* ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen.

Kommunen ansvarar för gruppen *Övriga som sökt uppehållstillstånd* i Sverige och omfattas av 1 § punkt 3 i lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), d.v.s. ”har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas”. Det är Migrationsverket som beslutar om detta. Dessa personer ska beviljas dagersättning enligt LMA och det utbetalas av kommunen. Detta gäller även personer som tidigare haft uppehållstillstånd som upphört att gälla och som sökt nytt uppehållstillstånd. I de senare fallen kan det även bli aktuellt att bevilja hyra e.d.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Dagersättningen ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel.

Om särskilt angelägna behov uppstår kan särskilt bidrag lämnas för kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, handikapputrustning, spädbarnsutrustning och begravningskostnad.

Bistånd som kommunen utger enligt LMA ska återsökas från staten.

Migrationsverket tillämpar mycket restriktiva bedömningar när det gäller särskilt bidrag enligt LMA (se Migrationsverkets föreskrifter SIVFS 1997:2) så själva dagersättningen är i princip det enda belopp staden kan påräkna sig vid återsökning från staten.

Personer som omfattas av LMA har inte rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL för förmåner av motsvarande karaktär, vilket inte kan överklagas.

Undantag från ovanstående ska göras för barn under 18 år som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. Dessa ska ges bistånd enligt socialtjänstlagen.

Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska kunna uppvisa följande:

- ? Beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.
- ? Om tidigare tillstånd gått ut, bevis på inlämnad ansökan om förnyat uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med *uppehållstillstånd för besök* ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresa. *Studenter* ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, t.ex. en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

Värnpliktiga

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas till värnpliktig och dennes familj då behovet ska tillgodoses genom de bidrag som utgår enligt familjebidragsförordningen. Detta bidrag söks genom försäkringskassan.

5. HANDLÄGGNINGSRUTINER M.M.

Allmänt

Avsnittet är ingen fullständig handbok över hur ekonomiskt bistånd ska administreras men kommenterar några av de viktigaste rutinerna och begreppen.

Övergången till dokumentation och utbetalning i paraplysystemet innebär en rad förändringar.

Samhörighet

Hushållsbegreppet i det tidigare systemet DORIS har i paraplysystemet ersatts av begreppet *sambörighet*. I sambörigheten ingår enbart de vuxna i hushållet vilket innebär att barn och ungdomar som omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet inte registreras i socialregistret. Barnens personuppgifter skall dock matas in i systemet för normberäkningens och statistikens skull.

Aktualitet

I enlighet med lagstiftningen framgår inte tidigare aktualitet på annan stadsdelsförvaltning/enheten för hemlösa i paraplysystemet. Det som framgår är:

- ? om en person tidigare har varit aktuell på den egna förvaltningen eller
- ? om en person *är* aktuell på annan förvaltning.

Det som särskilt bör uppmärksammas är att ungdomar som fyllt 18 år och som ingår i sina föräldrars hushåll och får bistånd via dem inte framgår som aktuella i paraplysystemet. Teoretiskt

kan dessa ungdomar samtidigt vända sig till annan förvaltning och söka bistånd som en självförsörjande vuxen.

Avskrivning av ärende

Det bör också uppmärksammas att om ett ärende skrivs av direkt efter att en utbetalning är gjord kan den sökande teoretiskt vända sig till annan förvaltning och söka bistånd för samma period.

Ärenden får alltså inte avslutas under pågående avseendeperiod med undantag för om ny förvaltning tar kontakt för att de ska aktualisera ärendet hos sig.

Försörjningshinder och ändamål

Inför övergången till paraplysystemet har försörjningshinder, ändamål och avslagsgrunder setts över och reviderats. En anpassning har gjorts till aktuell lagstiftning och behov av uppföljning. Variabeln bidragsgrund har tagits bort.

Se bilaga.

Registrering

I paraplysystemet anges försörjningshindret för båda sammanboende vuxna i samhörigheten. I de fall samhörigheten består av

? en kvinna och en man så registreras alltid kvinnan som person 1.

? två kvinnor eller två män registreras alltid den äldsta som person 1.

Områdeskoder ska även fortsättningsvis registreras eftersom dessa uppgifter är viktiga för stadsdelarna ur resursfördelningssynpunkt, för planering och kartläggningar.

Ansökan

Ansökan bör vara skriftlig men i princip gäller även en muntlig ansökan. Det är dock viktigt att göra skillnad mellan en ansökan och ett rådgivande samtal. En överdriven formalisering av kontakten kan i vissa fall kännas kränkande för den enskilde. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte.

Det är viktigt att informera den sökande om rättigheter och skyldigheter (normer, krav, kontroller, etc) i samband med bistandsprövningen och att uppgifterna kommer att registreras i dataregister. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Särskilt viktigt är det i samband med myndighetsutövning. All dokumentation sker i paraplysystemet. Den enskilde ska hållas underrättad om den dokumentation som förs om honom eller henne och rätten att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas. (se även stadens riktlinjer för Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.)

Kontroller

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd är det viktigt att de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan kontrolleras. Godkännande av olika kontroller sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat bistandsansökan. Uppreping av kontroll, t.ex. hos bilregistret eller arbetsförmedlingen, ska göras om det finns särskilt skäl till det.

I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Här redovisas de vanligaste kontrollerna. Följande ska om möjligt alltid kontrolleras:

? Identitet

? Uppgifter om vistelse/ boende

- ? Uppgifter om folkbokföring
- ? Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- ? Arbetssökande
- ? Inkomster
- ? Tillgångar
- ? Medborgarskap (viktigt i de fall bistånd beviljats enligt LMA och ska återsökas från Migrationsverket).

Särskild noggrannhet är av vikt när ungdomar 18-20 år söker bistånd för egen del men kan omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet.

Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort, ID-kort från posten, bank e.d.y. Boende/ vistelse kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt, aktuell hyresavi. Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelse på annat sätt bör hembesök göras.

Är den sökande inte folkbokförd på adress som anges i ansökan men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas ändra folkbokföringsadress. Vid bedömning av den sökandes kommuntillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet. Vid bedömning av stadsdelstillhörighet gäller riktlinjerna om ärendeansvar för Stockholms stad.

Om den sökande har andrahandskontrakt ska i den mån det är möjligt uppgift om förstahandshyresgästens hyra lämnas och verifieras.

Arbetssökande

Om den sökande står till arbetsmarknadens förfogande ska alltid kontrolleras om han eller hon är inskriven på arbetsförmedling, är aktivt arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger. Se också under Arbetslösa i del 4. Särskilda grupper av sökande.

Inkomster

Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner. I förekommande fall ska även kontroll göras av om ansökan om tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning sjukersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).

Tillgångar

Kontroll av eventuellt bilinnehav ska göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter när så anses nödvändigt.

När det finns tillgångar framgår det av slutskattsedeln att man haft inkomst av kapital. Vilken typ av tillgångar och värdet av dem syns dels på den förtryckta deklaraionsblanketten, dels på specifikationen till preliminär deklaration. Någon av dessa ska uppvisas vid nybesök. Saknas de finns uppgifterna hos lokala skattemyndigheten. Om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier e.d.y. ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank och/eller utdrag från värdepapperscentralen.

Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för A-kassa/fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets EGT. Från EGT avräknas hushållets alla inkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd. I budget för 2003 ska bistånd till SL-kort beviljas till alla vuxna som ansöker om det även om de inte har behov av resor till arbete eller annan verksamhet. Förutsättningen är att den sökande i övrigt är berättigade till ekonomiskt bistånd och kan disponera SL-kortet. Vi utbetalning räknas kostnader för arbetsresor eller motsvarande in försörjningsstödet. Övriga beviljade SL-kort beviljas som övrigt ekonomiskt bistånd, *ändamål SL-kort*.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan t.ex. vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner ska i princip inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits p.g.a. omständigheter som normalt skulle beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå. Samma förhållningssätt gäller för inkomster som är tagna i anspråk p.g.a. överskriden kredit kopplad till lönekonto eller annat konto.

Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:

- ? Lön/ sjuklön från arbete
- ? Hemvårdsbidrag/ hemsjukvårdsbidrag: räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- ? Arbetslöshetsersättning
- ? Aktivitetsstöd
- ? Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel, rekryteringsbidrag
- ? Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- ? Sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning och aktivitetsersättning.
- ? Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- ? Pension, livränta
- ? Äldreförsörjningsstöd
- ? Extra försäkringsförmåner t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- ? Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- ? Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- ? KBH (kommunalt bostadstillägg för handikappade)
- ? Familjebidrag (vid värnplikt)
- ? Skatteåterbäring
- ? Räntor/utdelning
- ? Utryckningsbidrag (värnplikt, kriminalvård)
- ? Avgångsvederlag
- ? Försäkringsersättning/ skadestånd (OBS reducerar inte försörjningsstöd i de fall ersättningen avser särskilt ändamål som t.ex. ersättning för läkarvård).

Skatteåterbäring räknas inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten utom för belopp som gäller böter eller skadestånd. Om den enskilde riskerar att hamna i en nödsituation om skatteåterbäring som han eller hon inte haft tillgång till räknas som inkomst kan reducerat bistånd i form av t.ex. hyra och matpengar beviljas.

Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet:

- ? Familjehemsersättning: Hela arvodesdelen räknas som inkomst samt 25/12 % av gällande basbelopp, som utgör ersättning för bostad i omkostnadsersättningen per månad och barn.
- ? Vårdbidrag: 40 % av beloppet efter skatt räknas som inkomst
- ? Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall.

Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:

- ? Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning, t.ex. från FVO eller kommunen
- ? Handikappersättning
- ? Extra tillägg till studiebidrag.

Kommunen (f.n. socialtjänstförvaltningen) administrerar en del sociala fonder ur vilka enskilda personer kan söka bidrag. Utdelning ur fonderna sker normalt i december varje år. Information om vilken ansökningsperiod som gäller lämnas i början av året.

Överskjutande inkomst från tidigare månader

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan man inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för det nödvändigaste utgifterna. En person som t.ex. fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster ett par månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt men särskilt i början av kontakten får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och vilka inkomster som räknas, t.ex. retroaktiva utbetalningar, överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur förvaltningen räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon haft inkomst över eller i nivå med normen.

Arbetsinkomst för skolungdomar

Skolungdomar får ha feriearbete på sommaren i upp till fyra veckor utan att lönen påverkar familjens rätt till försörjningsstöd. Inkomst utöver fyra veckor ska avräknas mot den unges behov enligt norm. Inkomst från kvälls- eller helgarbete under terminerna som är av ringa omfattning ska inte heller räknas som inkomst vid behovsprövning för familjen. Regeln gäller t.o.m. det år den unge fyller 18 år. Vad som är ringa omfattning får prövas individuellt men bör inte överstiga nivån på barnbidraget. Om en ungdom har inkomster så att han eller hon kan försörja sig själv ska han inte inräknas i familjens behov enligt norm.

Ekonomisk ersättning till hushåll som har uppdrag som familjehem

Vid beräkning av familjens behov av försörjningsstöd ska det placerade barnet och omkostnadsersättningen, med undantag för 25/12 % av gällande basbelopp som utgör ersättning för bostad per månad, inte tas med. Den del av ersättningen som utgör arvode, ska efter avdrag för skatt betraktas som inkomst och reducera behovet av försörjningsstöd.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Eventuella tillgångar framgår av slutskattsedel eller hemförsäkringsbrev.

Bil

Bil innehav kan godtas 1 månad. I följande fall ska bil innehav alltid godtas:

- ? Bilen är en förutsättning för att den sökande ska kunna ta sig till och från sitt arbete eller den behövs i arbetet.
- ? Bilen är köpt med lån och det medför ingen förtjänst om den säljs.

Om innehav av bil godtagits ska bistånd till kostnader för bilen inte beviljas. Milersättning som utbetalas på lön räknas inte som inkomst då den ska täcka de faktiska driftkostnaderna för bilen.

Fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst 3 månader. Om det finns särskilda skäl, fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc., kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet bör ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Undantag ska göras för kompletterande försörjningsstöd till förtidspensionärer med sjukersättning om de är berättigade för lång tid framåt t.ex. på grund av hög hyra och inte bedöms kunna flytta. Dessa kan inte förbättra sin ekonomi och på sikt bygga upp en egen reserv för oförutsedda utgifter på samma sätt som personer utan bestående funktionshinder. Vid ansökan om försörjningsstöd får förtidspensionärer ha en kapitaltillgång som uppgår till högst halva basbeloppet för ensamstående och hela basbeloppet för makar/sammanboende.

Om ansökan gäller bistånd till livsföringen i övrigt ska eget sparkapital alltid tas i anspråk innan bistånd beviljas.

Barn får alltid ha sparkapital på upp till 15 % av basbeloppet.

Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst 3 månader, och den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas inestående kapital i SKB:s bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska den enskilde ges bistånd.

Barns inkomster och tillgångar

Om barn har *inkomster* i form av t.ex. barnpension eller inkomst av kapital (ränta, avkastning), ska de avräknas mot hela familjens EGT-behov. Barns *tillgångar* i form av kapital, fastighet e.d. ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll, om inte överförmyndaren ger sitt samtycke till uttag. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas.

Barn får dock alltid ha sparade medel upp till 15 % av basbeloppet, se också under avsnittet Bankmedel, aktier, obligationer.

Utgifter

De enda utgifter som ska räknas in i månadsbehovet är de som omfattas av försörjningsstödet. Utgift för underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte inräknas.

Om den av parterna i ett sammanboende som har inkomst är underhållsskyldig för barn sedan tidigare ska fastställt underhållsstöd räknas av från gemensamt disponibel inkomst innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan han inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd.

Hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. Mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ett ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär t.ex. att om bara den ene har inkomst får han eller hon stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Om man räknar separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, t.ex. vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet, s.k. sammanboende-var-för-sig-norm (svfs). Denna norm inkluderar inte kostnader för hushållsel och hemförsäkring. Hur detta ska hanteras framgår i avsnittet där posterna som ingår i övrigt försörjningsstöd beskrivs.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till 6 månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Giftna men ej sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär.

Giftna men ej sammanboende

Giftna makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstöd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur man väljer att bo.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi eller då någon av makarna vägrar eller är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan naturligtvis även göras vid akuta nödsituationer.

Försörjningsplikt kan inte hävdas gentemot den som får försörjningsstöd.

Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men ej lever under äktenskapsliknande förhållande ska normen för sammanboende var för sig (svfs) tillämpas. Normtypen är aktuell för t.ex. kamrater som delar lägenhet, föräldrar som bor hos barn eller ungdomar med egen inkomst som bor kvar hemma. Vid svfs-norm beror normbeloppets storlek av antal personer som bor i bostaden. Vid fastställande av hushållsstorlek ska samtliga hushållsmedlemmar inklusive underåriga barn medräknas.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar i åldern 18 till 20 år som går i skolan i grundutbildning, och i de fallen ska den unge räknas in i familjens behov och normen för 15-21-åringar användas. Försörjningsplikten enligt föräldrabalken gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte.

Socialtjänsten ska normalt inte vid bistandsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll men ibland kan det finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas.

Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo. Möjligheten att utse en god man kan beaktas om den unges intressen särskilt behöver bevakas. Om den unge fyllt 16 år kan han eller hon själv ansöka om god man.

Inneboende

För sökande som är inneboende räknas inte med hushållsgemenskap. Dessa personer ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som t.ex. telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt (primär försörjningsplikt) har den underåriges föräldrar försörjningsplikt (sekundär försörjningsplikt).

Hushåll med underåriga barn

Förälder som avslutat sin föräldraledighet har rätt till försörjningsstöd i avvaktan på erbjudande om plats i förskoleverksamhet. Den sökande ska dock ha tagit ut all föräldrapenning utom fyra veckor som får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt försäkringskassans regler. Sparade dagar kan användas bl.a. till barnets invänjning i förskoleverksamhet eller skola.

Den som har försörjningsstöd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg eller av socialsekreterare som känner familjens förhållanden väl.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

Beträffande umgängesbarn se under del 2. Umgängeskostnader.

Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp

När ett barn övergår från en yngre till en äldre åldersgrupp ska det nya normbeloppet räknas från och med den månad barnet fyller år oavsett när i månaden det inträffar. Åldern måste därför observeras vid varje utredningstillfälle och särskild uppmärksamhet ägnas ärenden där löpande bistånd utbetalas.

Avslagsbeslut och överklagande

Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen ska alltid vara skriftliga och motiverade och delges den sökande. Av beslutet ska följande framgå:

- ? Vad ansökan avser.
- ? Hänvisning till § i SoL.
- ? Eventuell tidsperiod.
- ? Motivering till avslaget. När avslagsmallarna används ska en närmare motivering i det enskilda fallet framgå av text i nära anslutning till beslutet. I de fall det finns flera skäl till avslaget är det viktigt att samtliga avslagsgrunder anges.
- ? Om beslutet berör barn, direkt eller indirekt: Att beslutets konsekvenser för barnet/ barnen har övervägts.

Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

Avslag

Det finns 8 koder för avslag varav 7 är fasta avslagsformuleringar. Den åttonde ska undantagsvis användas när ingen övrig passar.

Avslag på NN:s ansökan om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § eller 5 § socialtjänstlagen till...

- 01 ...eftersom sökanden inte står till arbetsmarknadens förfogande
- 02 ...eftersom sökanden inte har medverkat till utredningens slutförande
- 03 ...eftersom sökandens behov tillgodoses genom egna inkomster i form av lön, ersättning eller bidrag från FK eller tidigare beviljat bistånd.
- 04 ...eftersom sökandens behov helt eller delvis kan tillgodoses genom att sökanden söker andra bidrag sökanden kan ha rätt till.
- 05 ...eftersom sökandens behov helt eller delvis kan tillgodoses genom makars försörjningsskyldighet gentemot varandra.
- 06 ...eftersom behovet inte kan anses vara sådant behov som avses i socialtjänstlagen¹

¹ Avslagsformulering 06 ska alltid kompletteras med en närmare motivering till varför denna bedömning gjorts.

07 ...eftersom sökanden inte vistas i kommunen²

08 Avslag på grund av andra orsaker.

Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skyddsnätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Undantag från denna princip regleras i lagen om allmän försäkring (AFL) 17 kap 1 § och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL.

Återkrav av ekonomiskt bistånd kan endast ske enligt reglerna i socialtjänstlagen och endast mot förmån eller ersättning som den enskilde redan har eller som är beslutad. När det gäller förmån under prövning hos försäkringskassan och som kan komma att beviljas med retroaktivt belopp ges denna möjlighet i stället i AFL. Beviljat bistånd kan enligt AFL *återsökas* hos försäkringskassan. För att kommunen ska kunna återsöka utbetalt bistånd ur retroaktiv periodisk ersättning (exempelvis sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning, vårdbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd) får kommunen inte använda fullmakt eller lägga upp återkrav. Biståndet ska enligt AFL ha getts *utan* villkor om återbetalning för att kommunen ska kunna återsöka beloppet.

Återsökning hos försäkringskassan enligt AFL

Lagstöd finns i lagen om allmän försäkring (AFL, 17 kap 1 § andra stycket). Kommunen ska *återsöka* bistånd som den enskilde beviljas under den tid försäkringskassan prövar en förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Villkoret är att den enskilde för motsvarande period i väsentlig mån fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd från kommunen. Det innebär att det inte får röra sig om ekonomiskt bistånd av ”rent tillfällig natur”, t.ex. några dagars matpengar.

Om försäkringskassan felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som kommunen har rätt till finns möjlighet för stadsdelsnämnden att kräva försäkringskassan. Försäkringskassan har sedan möjlighet reglera den felaktiga utbetalningen med den enskilde.

Försäkringskassan kan själv ge förskott på sökt pension (enl. 20 kap 2 a § AFL) om det är troligt att förmånen kommer att beviljas men beslut eller uträkning av ersättningen dröjer. Denna möjlighet ska undersökas innan ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen beviljas som förskott på sökt förmån.

Formella krav vid återsökning enligt AFL

När det gäller bistånd som kan komma att återsökas hos försäkringskassan enligt 17 kap 1 § AFL vid utbetalning av retroaktiv periodisk ersättning finns inga formella krav utom de som följer av förvaltningslagen. Som ovan nämnts ska det i dessa fall *inte* finnas fullmakt eller villkor om återbetalning men den enskilde ska givetvis vara informerad om att utbetalt belopp kommer att återsökas hos försäkringskassan.

Handläggning av återsökning

Återsökning sker via *framställan*. När återsökning läggs upp görs en preliminär framställan till försäkringskassan. När försäkringskassan fattat beslut om förmånen ska kommunen på kassans begäran göra en slutlig framställan.

---

² Avslagsformulering 07 ska inte användas när någon vänt sig till fel stadsdelsförvaltning. Den enskilde ska i det fallet hänvisas till rätt stadsdelsförvaltning, vilket innebär ett muntligt administrativt beslut som inte kan överklagas. Om den enskilde är missnöjd ska han eller hon hänvisas till länsstyrelsens tillsynsfunktion. Eventuell ansökningsblankett kan vidarebefordras till rätt stadsdelsförvaltning.

Det är försäkringskassan som fattar beslut om utbetalning och beslutet överklagas hos försäkringskassan. Kommunen ska ge information om vad som ingår i den framställan som gjorts.

Återkrav enligt SoL

Det finns två sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd.

1. Överenskommelse med den enskilde om att han eller hon ska betala tillbaka (9 kap. 2 § SoL).
2. Krav till den enskilde om återbetalning av bistånd som han eller hon fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

Återkrav av ekonomiskt bistånd ska bara göras mot en väntad faktisk inkomst utom i de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp. I det senare fallet ska biståndet alltid återkrävas. Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska återkrav inte läggas upp. Återkrav får inte göras mot framtida försörjningsstöd. Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan den dock återkrävas. Även akut hjälp t.ex. till en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över normen.

De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i länsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas.

Återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som p.g.a. förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från försäkringskassan som exempelvis sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning, livränta, BTP (bostadstillägg för pensionärer), sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar eller förmåner kan t.ex. vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning, studiestöd.

Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan kommunen och den enskilde. Om utbetalaren av förmånen eller ersättningen kräver det behövs även fullmakt. Möjligheten att återkräva måste därför undersökas och bedömas från fall till fall. Bistånd av "rent tillfällig natur", t.ex. några dagars matpengar, ska inte återkrävas. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav enligt 1. och 2. gäller. Däremot finns inget krav att det ska gälla samma tidsperiod.

Situationer som avses under punkten 3. är t.ex. liknande den under bankkonflikten 1990 då enskilda inte kom åt pengar på bankkonton eller om det uppstår felaktigheter i de tekniska system som används vid löneutbetalning eller banktransaktioner.

Handläggning - förskott på förmån eller ersättning

- ? Överenskommelse görs med den enskilde om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske.
- ? Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att den enskilde när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten.
- ? Observera också att det är två beslut som ska fattas:
  1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
  2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § första stycket.

- ? Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i länsrätten på initiativ av kommunen.
- ? Varje biståndsbeslut registreras i paraplysystemet.
- ? Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den enskilde innan biståndet utbetalas.

Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL

SoL 4 kap. 2 § kan undantagsvis användas när kommunen ger ekonomiskt hjälp fast rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inte föreligger. Bistånd enligt 4 kap. 2 § kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om den beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap. 2 § andra stycket:

- ? Hushåll med realiserbara tillgångar.
- ? Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

Handläggning –bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning

- ? Skriftlig överenskommelse ska upprättas med den enskilde. Av överenskommelsen ska det framgå hur och när återbetalning ska ske.
- ? Observera att det är två beslut som ska fattas:
  1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
  2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § andra stycket.
- ? Sökanden ska informeras om att besluten inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalningsplikt prövas i länsrätten på initiativ av kommunen.
- ? Varje biståndsbeslut kodas på ansökningsblanketten och i utbetalningssystemet.
- ? Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den sökande innan biståndet utbetalas.

Återkrav enligt 9 kap. 1 §

Återkrav av bistånd enligt 4 kap. 1 § ska göras om någon fått ett felaktigt bistånd genom:

- ? Oriktiga uppgifter.
- ? Underlåtenhet att lämna uppgift.
- ? Eller på annat sätt förorsakat att bistånd beviljats obehörigen eller med för högt belopp.

Kommunen får i dessa fall kräva tillbaka vad som betalats ut för mycket. Kommunen får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått också då han eller hon inte haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är kommunen som förorsakat den felaktiga utbetalningen men där den enskilde borde ha förstått att den var fel. Exempel på det senare kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning skett av misstag.

Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte rutinen att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Grunden för återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL är alltid att biståndet är utbetalt på felaktig grund. Biståndet behöver således inte vara förskott på förmån eller ersättning eller vara beviljat med villkor om återbetalning.

Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd

- ? Beslut om återkrav fattas efter genomförd återkravsutredning.
- ? Återkravet läggs upp och sökanden krävs på betalning.

Ersättningstalan

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ kan kommunen med stöd av 9 kap. 3 § socialtjänstlagen väcka talan om ersättning hos länsrätten. Talan hos länsrätten måste väckas inom 3 år från det biståndet utbetalades och får inte bifallas av länsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt.

Innan talan väcks ska förvaltningen skicka två betalningspåminnelser och den enskildes aktuella ekonomiska situation utredas så långt det är möjligt. Den enskilde ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden.

Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos länsrätten. Visar utredningen att den enskilde för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att den enskildes betalningsförmåga inte inom rimlig tid förbättras kan återkravet efterges.

Observera att beslut om ersättningstalan enligt 9 kap. 1 § och 3 § måste fattas av nämnden eller nämndens sociala delegation.

Ansökan ska göras vid den länsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt och innehålla följande uppgifter:

- ? Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och till handläggaren
- ? Beslutsdatum
- ? Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefonnummer
- ? Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- ? Belopp
- ? När biståndet som återkrävs utbetalades
- ? Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- ? Yrkande (stadsdelsnämnden yrkar att länsrätten ålägger XX att till stadsdelsnämnden återbetala...)

Kopior på ansökningsblanketter eller utredning som visar den enskildes ekonomiska förhållanden när biståndet utbetalades och förvaltningens beslut samt överenskommelse om återbetalning ska bifogas ansökan till länsrätten. Om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet ska det redovisas.

Eventuell länsrättsdom i kommunens favör utgör underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogdemyndigheten.

Kravestergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom rimlig tid kommer att kunna göra återbetalning får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

Utredning om misstänkt bedrägeri

Har någon lämnat oriktiga uppgifter eller förtigt inkomster och på så sätt obehörigen eller med för högt belopp fått ekonomiskt bistånd kan detta vara en olaglig handling. I princip ska alla misstankar om bedrägeri polisanmälas. Oavsett om polisanmälan görs eller inte ska det belopp den enskilde fått obehörigen eller med för högt belopp återkrävas. Underlåtenhet att polisanmäla får inte ”kvittas” mot återbetalning.

Innan polisanmälan övervägs ska en utredning göras. Den ska svara på följande frågor:

- ? Innebär en polisanmälan att en planerad eller påbörjad behandling inte kan genomföras?
- ? Är det misstänkta bedrägeriet av obetydlig omfattning?
- ? Har den sökande varit medveten om konsekvensen av sitt handlande?

Den skriftliga utredning som utgör underlag för och bifogas polisanmälan ska ge en beskrivning av den sökandes ekonomiska och sociala situation samt förvaltningens bedömning av den sökande och det som hänt. Den ska också innehålla följande fakta:

- ? Uppgifter om utbetalningar det sökande obehörigen fått, datum och ändamål samt på vilket sätt de är felaktiga.
  - ? Fotokopior på olika verifikationer, t.ex. löneaviser, läkarintyg etc.
  - ? Redogörelse för inkomster månad för månad och hur dessa kontrollerats.
  - ? Vilket belopp nämnden återkräver.
  - ? Eventuella journalblad som visar vilken information den sökande fått eller andra relevanta fakta som legat till grund för de aktuella besluten.
- Kopior på ansökningsblanketter med sökandens underskrift ska bifogas.
Utredningen ska delges den sökande.